

Petr Dvořáček

POSVÁTNÁ MÍSTA

ZEMÍ KORUNY ČESKÉ II.

Petr Dvořáček

POSVÁTNÁ MÍSTA ZEMÍ KORUNY ČESKÉ II.

ANEB

PUTOVÁNÍ K MENHIRŮM A POHANSKÝM SVATYNÍM,
NA POSVÁTNÉ HORY A K LÉČIVÝM PRAMENŮM,
PO STOPÁCH SVĚTCŮ A ZÁZRAČNÝCH UZDRAVENÍ
NA PRAHU TŘETÍHO TISÍCILETÍ PO KRISTU
S POKOROU VYKONANÉ A ZVĚČNĚNÉ
PRO POTĚCHU SRDCE I DUŠE LASKAVÉHO ČTENÁŘE

Fotografie © Petr Dvořáček, 2018

Text © Petr Dvořáček, 2018

© Nakladatelství ANAG, 2018

ISBN 978-80-7554-128-4

PUTOVÁNÍ

NA POSVÁTNÁ MÍSTA POKRAČUJE

Je tomu už sedm let, co jsme se společně vydali na první putování za posvátnými místy zemí Koruny české. Naším cílem ovšem nebyly jen křesťanské chrámy. Vždyť místa, na nichž lidé uctívali to, co je přesahuje, jsou zde odpradáвна. Byla tu už v době, kdy každá tvář absolutna dostala své jméno, ba i v době, kdy lidé uctívali přírodní síly a nepokoušeli se tajemno pojmenovat. Navštívili jsme megalitické památky, u nás sice skromnější, přece však pozoruhodné, vystoupili jsme na posvátné hory a napili se ze zázračných pramenů, stanuli jsme na místech prvních křesťanských kostelů i na místech spojených s působením světců, naše první putování se završilo na nejslavnějších poutních místech.

Zůstalo však ještě mnoho míst spojených s pravěkou, středověkou nebo barokní posvátnou tradicí, která stojí zato navštívit, ať už pro stáří jejich mýtů, sílu jejich spirituality či působivost uměleckého poselství tvůrců. A co víc, vznikají i místa nová. Pouť na posvátná místa pokračuje. A vlastně nikdy neskončí, protože posvátná krajina lidské víry, touhy a lásky je také bez konce.

Tak tedy vykročíme znovu po stopách posvátna. Ta místa nám stále mají co nabídnout, ať už věříme v jejich zázračnou moc, nacházíme tam vhodné prostředí pro meditaci, nebo prostě jen vnímáme krásu a poezii míst s příběhem psaným srdcem. Navštívme pravěké obětiště s tradicí trvajícím tisíciletí, podívejme se na návrší, na němž lidé kdysi zavěšovali své drobné dary bohům na větve posvátného stromu, navštívme jihomoravské ron-dely, v nichž lid kultury moravské malované keramiky uctíval své půvabné venuše, poznejme místo, na němž se dávní Keltové klaněli soše tajemného druida.

Po stopách stárisců dávných poutníků se vydejme na další z nespočetných poutních míst barokní lidové zbožnosti, na místa zázračných uzdravení a Božího požehnání přicházejícího na přímmluvu světců. Navštívme také místa, na nichž se klaněli jedinému Bohu židě – vyvolení Bohem, a přesto tak pronásledovaní lidmi jiné víry.

Druhé putování nás povede až tam, kde ještě před nedávnem žádná posvátná místa nebyla. Staňme se svědky jejich zrodu z touhy vykořeněného moderního člověka po nalezení ztracené spirituality, svědky návratu starých bohů. Nebo spíš návratu lidí k velké matce zemi, z jejíhož lůna vzešli a které stále vděčí za každý den života?

Čím jsou všechna ta místa zvláštní? Co mají společného? Co je činí odlišnými od ostatních krajinných dominant? Vždyť bohů je tolik, kolik je lidských kultur, možná dokonce tolik, kolik je lidí, protože každý člověk vidí tajemné absolutno trochu jinak. Na čem se tedy všichni ti lidé mohou shodnout? Jistě přinejmenším na tom, že posvátný je tajemný zázrak života. Pocítíme-li na nějakém z těch míst právě tohle, není to málo. Naopak, to je to podstatné, co nám Bůh i bohové vzkazují a co snad právě na těchto zastaveních můžeme procítit.

Obsah

PUTOVÁNÍ NA POSVÁTná MÍSTA POKRAČUJE.....	5
Obsah.....	6
DÁVNÉ POHANSKÉ SVATYNĚ.....	8
NEMĚJICE – BURKOVÁK – Od halštatů k husitům.....	10
HLUBOKÉ MAŠŮVKY, MAŠOVICE – Venuše a rondely.....	16
VINAŘICE – BACÍN – Deset tisíciletí svatyně.....	22
MŠECKÉ ŽEHROVICE – Kdo byl tajemný Kelt?.....	26
POUTI A ZÁZRAKY.....	30
SVATÝ KOPEČEK U MIKULOVA – Na bílém kopci Černá madona.....	32
ŘÍMOVSKÉ PAŠIJE – Jihočeský Jeruzalém.....	46
LUŽE – Panna Marie na Chlumku.....	64
JAROMĚŘICE – Kadrman na Kalvárii.....	72
BLATNICKÁ HORA – Svatý Antonínek na vinici.....	82
LOMEC – Panna Marie v lese.....	92

KRÁLÍKY – Hora Matky Boží.....	98
JIŘETÍN POD JEDLOVOU – Lužická křížová hora.....	112
TRHOVÉ SVINY – Nejsvětější Trojice.....	122
DUB NAD MORAVOU – Hanácká madona.....	128
HEJNICE – Sítařovo vidění a sličná Matka.....	136
CHLUM U TŘEBONĚ – Malá Mariazell.....	140
SVATÝ KÁMEN – Panna Marie na kameni.....	146
KÁJOV – Osm století poutí.....	152
OPUŠTĚNÉ SYNAGOGY.....	160
PRAHA – Nejstarší synagoga.....	162
MIKULOV – Dvanáct synagog.....	168
TŘEBÍČ – Synagogy v Zámostí.....	172
NÁVRAT STARÝCH BOHŮ.....	178
NOVÉ MEGALITY – Duchovní dědictví Keltů, Germánů a Slovanů?.....	180

Kromlech

Kdo by se vydal na Burkovák od západu z obce Písecká Smoleč, narazil by na úbočí nedaleko vrcholu na kromlech – kruh ze vztyčených kamenů, menhirů. Efektivní megalitická stavba ovšem není prehistorickou památkou. Vybudovali ji roku 2010 dobrovolníci vedení znalcem energetického působení silových míst Pavlem Kozákem. Kromlech byl podle jeho návrhu uspořádán tak, aby byl aktivní, tedy aby vyzařoval na určených místech fyzikálně neměřitelné léčivé energie. Blízkost starého posvátného místa tomu prý vydatně napomáhá.

HLUBOKÉ MAŠŮVKY, MAŠOVICE

VENUŠE A RONDELY

Jižní Morava patří od počátků naší archeologie nejen k nejbohatším nalezištím, ale také k těm, z nichž pocházejí nejproslulejší artefakty. Vedle slavné Věstonické venuše je to i o patnáct tisíciletí mladší Hlubokomašůvská venuše. I tato keramická soška pocházející z neolitu dosáhla podobné světové proslulosti. Ženským soškám se přičítá kultovní význam, jsou hlavní oporou názoru, že první usedlé zemědělské kultury byly matriarchální, uctívaly Bohyni jako symbol plodnosti a stále se obnovujícího života.

Naleziště, ze kterého pochází Hlubokomašůvská venuše, najdeme na Znojemsku, u obce Hluboké Mašůvky. Není to ovšem zdaleka jediná zdejší lokalita s bohatstvím nálezů náležejících řadě kultur takřka z celého pravěku. V posledních letech vzbudila zájem veřejnosti i lokalita u nedalekých Mašovic, kde byl nalezen neolitický rondel (kruhové prostranství vymezené zde příkopy a valy) v souvislosti s částí největší dosud známé ženské sošky mašůveckého typu. Můžeme tedy s velkou mírou jistoty říci, že je zde doloženo kultovní místo neolitické kultury moravské malované keramiky, která zde vzkvétala před sedmi tisíci let.

Okolí obce Hluboké Mašůvky bylo zkoumáno už v 19. století, hlavně však v prvních desetiletích 20. století. Osídlení zde má dávnou historii. Známe je sídliště nejstaršího zemědělského lidu u nás s keramikou lineární. Jsou zde rovněž doložena i sídla a hroby kultury jevišovické, kultury kanelované keramiky a zvoncovitých pohárů z pozdní doby kamenné. Lidé zde však žili i v době bronzové, jak ukazují vrstvy se

znaky kultur lidu únětického, mohylového a popelnicových polí. Nechybějí ani vrstvy doby železné s nálezy kultury horákovské a laténské.

Proslulost Hlubokých Mašůvek mezi archeology i laickou veřejností však zajistily především nálezy z období neolitické kultury lidu s moravskou malovanou keramikou na místech zvaných Nivy a U školy. Přestože metody mladé archeologické vědy byly ještě omezené, systematický výzkum a popis zde zachytil rozsáhlé sídliště. Byla to první u nás objevená a prozkoumaná osada z období staršího neolitu. Šlo zřejmě o významné středisko, které leželo na mírném návrší a bylo obehnáno hlubokým příkopem s dvojitou dřevěnou palisádou a několika branami.

Tvořily je domy s kůlovou konstrukcí. Našlo se tu i mnoho jam, z nichž pocházela hlína pro zdejší bohatou produkci kvalitní a krásné malované keramiky, která dala této kultuře její novodobé vědecké jméno.

I když se už tehdejší archeologové snažili přesně zaznamenat i náleзовou situaci, proslulost přinášely hlavně jednotlivé nálezy. A na ty bylo místo mimořádně bohaté. Našly se stovky nádob, nástroje, ale především kultovní sošky – idoly a jejich části. Zde je třeba připomenout osobnost archeologa Františka Vildomce, jinak řídicího učitele, který se o důkladné provedení a dokumentaci vykopávek rozhodující měrou zasloužil. Tento žák jedné ze zakladatelských osobností moravské archeologie Jaroslava Palliardiho dokázal dokonce sestavit dodnes platnou chronologii vývoje kultury moravské malované keramiky. Pro nás je ovšem významnější, že shromáždil i jedinečnou sbírku obsahující i zmíněné venuše. Dnes

POUTI A ZÁZRÁKY

S barokním kultem Panny Marie se do katolického křesťanství vrátil dlouho opomíjený ženský princip, panna a matka. Láskyplnou péči, pomoc a ochranu, tak charakteristickou pro ženu a tak potřebnou v dobách morů, válek a tuhého nevolnictví, nacházeli věřící u Panny Marie. Její přímluva měla v nebi největší váhu. A tak Matka Boží konala zázraky milosrdenství, uzdravovala nemocné, zachraňovala ohrožené, vracela zrak slepým a chůzi chromým. Byli tu jistě i světci, svatí pomocníci a patroni obcí, profesí i jednotlivců. I oni pomáhali, zázračnou mocí se však žádný z nich nevyrovnal Panně Marii.

A tak na kopcích a chlumech, ale i v úrodných rovinách vyrůstaly další a další z daleka viditelné poutní kaple, kostely i celé areály s ambity, ubytováním pro poutníky, zázračně léčícími prameny a křížovými cestami. To vše za účasti nejpřednějších umělců i neznámých místních řemeslníků. A lidé putovali na ta místa v nevídaném počtu, po desetitisících. Nezáleželo na tom, byl-li poutní kostel v česky, nebo německy mluvícím kraji, poutníci přicházeli z blízka i daleka, Češi i Němci. Doba rozkvětu poutí je pryč, ne všude se poutní tradice udržela. Místa zázraků přivolaných vroucí vírou však zůstala a zdobí českou krajinu jako perly v náhrdelníku.

mu kříží přimaloval místní malíř Augustin Donát lotry po pravici a po levici. Koncem 18. století byl holý kopec zalesněn. Kaple však byla vysvěcena až na počátku následujícího století a také její vnitřní zařízení pochází až z této doby, stejně jako mariánská socha v samostatném gloriету. Věž byla přistavěna až koncem 19. století a opatřena zvonem.

Jako jiná poutní místa také Křížová hora po válce chátrala. Zde o to víc, jak po odsunu Němců pustlo celé pohraničí. Z někdejšího městečka muselo odejít přes tisíc Němců a žilo zde pouhých sto dvacet lidí. Nezůstal nikdo z potomků zakladatelů poutní tradice... Až na sklonku milénia se Křížová hora dočkala obnovy. Přesto je i zde, jako všude v kdysi německých oblastech, cítit, že genius loci nesídlí v paměti těch, kdo tu dnes žijí. Na hřbitově nejsou hroby jejich předků, potomci nemocných, kteří zde byli zázračně uzdraveni, jsou někde daleko. Posvátná tradice však vstala z popela a zase doutná. Nesměle a slabě, ale přece. Zase přicházejí lidé z daleka i blízka o svatojiretínské pouti, vždy v neděli nejbližší svátku Povýšení sv. Kříže.

Architekt této pozoruhodné stavby není znám. Občas bývá uváděn Kilián Ignác Dientzenhofer, což ovšem není možné, protože v době stavby mu bylo pouhých šestnáct let. Autorem by mohl být jeho otec Kryštof, nejsou však o tom žádné doklady. Úvahy o autorství těchto velkých mistrů jsou tedy pouhými spekulacemi vycházejícími z působivé harmoničnosti stavby. Někdy je jako autor zmiňován také stavitel regionálního významu Josef Walcha. Doložen je však pouze polír Matěj Pils.

Nadregionální přesah tu ovšem je. Vnitřní plastická výzdoba se totiž připisuje dílně významného pražského umělce, sochaře Matěje Václava Jäckela, jinak lužického Srba Mačije Wjaclawa Jakuly, autora sochy sv. Petra z průčelí Lužického semináře v Praze a dalších sochařských děl na Karlově mostě a v řadě pražských kostelů. Stropní fresky maloval českobudějovický malíř Karel Bonanella.

V 18. a 19. století do kostela přicházela procesí poutníků, která nezastavil ani josefínský zákaz poutí. Kostel přečkal i zanedbávání v poválečných letech, ač ve stavu hraničícím s ohrožením. V posledních desetiletích se dočkal nutných oprav, bohužel však i pohromy související s jeho odlehlou polohou. Po roce 1989 byl totiž desetkrát vykraden. Z bočního oltáře zmizel obraz Panny Marie Sněžné, odcizena byla i řada prvků sochařské výzdoby. Duchovní správa tedy musela převést většinu vybavení do depozitáře. Stále probíhá i postupná rekonstrukce. Bohoslužby se zde tedy v průběhu roku nekonají. Přesto se slouží mše alespoň v den bývalé hlavní pouti – ve svátek Nejsvětější Trojice první neděli po Letnicích.

Kaple svatého Kamene

Svatý kámen, velký rozpolcený balvan nedaleko Rychnova nad Malší, byl uctíván už od počátku 16. století jako místo zjevení Panny Marie, jejíž soška na něm byla umístěna. Roku 1653 byl obestavěn jednoduchou barokní kaplí a od té doby byl jako cíl organizovaných poutí spravován česko-krumlovskými klariskami. Malá kaple však kolem balvanu ponechávala minimum prostoru pro poutníky. Proto byla později připojena k novostavbě poutního kostela.

OPUŠTĚNÉ SYNAGOGY

Židé, Bnej Jisra'el – Synové Izraele, tu s námi žili tisíc let. To je velmi dlouhá doba. A i když byl život židovské komunity částečně z donucení a částečně ze sebezáchovných důvodů uzavřený do sebe, přesto tu ve 20. století byla kultura nazývaná česko-německo-židovskou. Soužití mělo své temné kapitoly, pogromy a vyhánění, ale i světlé chvíle rozkvětu. A změnilo obě strany. Naše kulturní dědictví je i židovské.

Celý středověk žili židé odděleně v ghettech, nesměli žít ani provozovat řemesla mimo ně. Ven směly jenom jejich peníze. Výnosem Přemysla Otakara II. Statuta Judaeorum se stali židé královským majetkem, což jim paradoxně přineslo jistou ochranu. Osvícenské reformy byly poněkud rozporné, protože sice umožnily židům vykročit z ghett, omezily však jejich samosprávu a školství. Zdálo se, že moderní doba se svým liberálním občanským principem přinese svobodu i židům. Přinesla jim však nejděsivější katastrofu historie.

Po celých těch tisíc let uhájili židé svou víru, celou tu dlouhou dobu naslouchali čtení z Tóry v synagogách gotických, renesančních, barokních, pak romanticky orientalizujících. Fasády se měnily podle slohů, uvnitř však stále znělo stejné slovo Boží. A najednou utichlo. Lidé zmizeli, zůstalo jen posvátné ticho.

památky patří i pětáctýřicet obytných domů a také rozsáhlý hřbitov s obřadní síní. Torzo někdejšího rozsáhlého ghetta dotváří malebnost města pod Pálavou a je také jedním z cílů většiny jeho návštěvníků.

Přestože synagoga už slouží jako místo bohoslužeb jen příležitostně, posvátno je zde stále přítomno. Lidé, kteří zde naslouchali čtení z Tóry, dávno zemřeli, většinou za děsivých okolností, a jejich příběhy byly většinou zapomenuty. Přesto, nebo snad právě proto si zde připomínáme nejen pomíjivost lidského života, ale i významný podíl židovské kultury na naší společné minulosti. Připomínáme si dramatický příběh českých a moravských židů, protože je i naším příběhem.

NÁVRAT STARÝCH BOHŮ

Vývoj evropského kontinentu, směřujícího k integraci a otvírajícího hranice, vyvolal i úvahy o kořenech evropanství, o evropské kulturní identitě. Pozornost si nevyhnutelně získalo i pohanství, které stálo u zrodu evropských národů a států. Za Alpami tedy pohanství keltské, germánské nebo slovanské. A to pozornost historiků, ale i romantických hledačů kořenů, vyznavačů „původní“ víry. V megalitickém kruhu Stonehenge se znovu scházejí druidové a noví pohané, ať už vyznávající slovanské tradice nebo mixující z útržků starých mýtů univerzální evropské neopohanství, jsou i mezi námi.

Nebyla by to víra, kdyby neměla svá posvátná místa. A tak se znovu vztyčují kameny a budují kamenné kruhy, přestože megalitické stavby jsou starší než historičtí Keltové a s Germány či Slovany nemají už vůbec nic společného. Znovu se budují obětiště pod posvátnými stromy a vztyčují se hrubě tesané idoly z kmenů, znovu hoří obětní ohně a staří bohové, vyrušení dlouho neslyšenými modlitbami, se probouzejí. Znovu jsou tu místa síly, která léčí, a příroda ožívající skrytou mocí a vůlí. Navzdory modernímu světu uctívajícímu materii bez duše.

Jednou z prvních a snad i nejkrásnější naší novodobou megalitickou svatyní je kamenný kruh zvaný Gabreta. Novodobý kromlech najdeme na okraji lesa za rybníkem u obce Štěkře, nebo, chcete-li, na vrcholu strmé stráně vltavského údolí proti klášteru Zlatá koruna. Toto působivé dílo začal roku 1998 budovat jediný člověk, Jan Fibiger, tehdy žijící v Českých Budějovicích a tíhnoucí ke germánskému pohanství. Původním jeho záměrem bylo pouhé vztyčení nějakého vhodného kamene. Místo si však řeklo o něco mnohem náročnějšího, o kamenný kruh, kromlech. K prvnímu kamenu přibyl druhý, pak to byla čtveřice a nakonec čtyřiadvacet kamenů v kruhu. A nikterak malých. Balvany bylo třeba dopravit ze vzdálenosti stovek metrů, a to ručně. To už se neobešlo bez pomoci přátel, které také lákala představa germánské svatyně. Tvůrce svatyně se však nespokojil s pouhým napodobením starých vzorů. Pustil se do tesání reliéfní výzdoby kamenů – runových nápisů a obrazů germánských bohů. Nakonec měla svatyně

Posvátná místa zemí Koruny české II.
Petr Dvořáček

Vydalo nakladatelství ANAG
Odpovědná redaktorka Mgr. Pavlína Šestáková
Sazba David Dvořáček
Tisk a vazba FINIDR, s.r.o.
Lípová 1965, Český Těšín, 737 01
ISBN 978-80-7554-128-4

ANAG, spol. s r. o.
Kollárovo nám. 698/7, 779 00 Olomouc
tel.: 585 757 411, fax: 585 418 867
e-mail: obchod@anag.cz
www.anag.cz

Bohatá historie naší země nám zanechala i mnoho míst, která byla a často stále jsou cílem poutníků, hledačů posvátna. Tradice některých z nich sahá hluboko do před slovanských časů, jiná vznikají doslova před našima očima. Ve druhém díle našeho putování navštívíme pravěké svatyně, další místa spojená s barokní lidovou zbožností, slavné židovské synagogy a dokonce budeme i svědky zrodu nových posvátných míst vznikajících z touhy vykořeněného moderního člověka po nalezení ztracené spirituality. Posvátná úcta k výjimečným místům síly nikdy nepominula, a nekončí tedy ani naše putování...

ANDRAGOGOS
AGENCY